

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 225
חשון תש"פ

ופסוקה, אבל ברוב המקרים משתדלים לתת הסבר קצר על דרגת הכשרות, הנושא ההלכתי והוראת פוסקי הדור, שע"ז השואל ילמד וידע את ההלכה. ויותר מכך יקיש וילמד גם לשים לב לכך במקומות אחרים. יתן ה' שנזכה להמשיך בדרכו, להורות לעם ישראל תורה והלכה לאמיתה של תורה, ולהעמיד תלמידים רבים ראויים להוראה שידעו כל הלכות עירובין ולקיימם, ולהורות מהם לכל עולם התורה.

הגאון רבי שלמה זלמן אולמן זצוק"ל

בימים אלו נסתלק מעימנו עוד צדיק וגאון בהוראה, הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אולמן זצוק"ל, רב אב"ד מודיעין עילית, רב ומורה הוראה בשכונת זכרון מאיר בבני ברק, אשר יגע בתורה כל ימיו ולן בעומקה של הלכה, והיה מיוחד בהוראה ברורה בכל חלקי התורה, ממעתיקי השמועה מתורת רבותיו, והשקה מתורתו לאלפים, זכה והעמיד דורות מבורכים גדולי תורה ויראה.

בימי השבעה סיפר ידידנו בנו שיבדלח"ט, שכאשר התחילו להופיע גליונות "תיקוני עירובין" לפני כמה שנים, הוא התעניין בהם וקרא בהם, וציין לשבח באומרו, זה דבר טוב שאברכים עושים עסק מהלכה, מתעניינים ודנים בהלכה, [באותו זמן רבים עסקו במחלוקת בהשקפה וד"ל].

במסגרת עבודת העירוב של מוקד העירוב בשכונת זכרון מאיר, יצא לנו לשאול אותו לעיתים בכמה הלכות, ותמיד היתה משנתו סדורה לפניו. יתן ה' שזכותו תגן עלינו, ותהיה נשמתו צרורה בצרור החיים.

מודעות המודבקות על הלחי

בסמוך לביתו של הגאון זצ"ל עומדים שני לחיים של העירוב, ומדביקי המודעות השתמשו בהם בתור לוח מודעות, וכיסו אותם במודעות גדולות של פטירת הרב... כאשר בדקנו את העירוב ביום שישי, התעוררה שאלה האם הדבר גורע משהו בהידור הלחיים, כאשר הן מכוסות במודעות.

עד לפני שלוש וחצי שנים היה אחראי על העירוב במקום זה [בצד המקביל לשכונת זכרון מאיר]. הג"ר נח ברנשטיין זצ"ל, שהיה מומחה ומוסר נפשו על העירובין, והוא היה חושש לכך ומסיר מודעות מהלחיים, והסביר את טעמו מפני חשש של פתחי שימאי. יש שהבינו מדבריו שהבעיה היא מחמת

הבליטות של המודעות. אבל זה אינו נראה, מפני שהיתה לו הוראה מפורשת ממרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל שבלטות קטנות עד שני ס"מ אינן פוסלות [כמובן גם זה תלוי לפי הענין]. וא"כ עובי הדף של המודעה, אינו מהווה בעיה. אבל ההסבר

הוא מצד המראה הכללי של הלחי, שאינו נראה כצורה של פתח, כי אין דרך לעשות את המשקוף שיראה בצורה כזו, שיש עליו מודעות. אלא שניתן לחלוק ולומר שהשינוי מראה הזה, אינו מוגדר פתחי שימאי, אמנם הוא מראה שאינו מתאים לפתחים, אבל גם חוט של עירוב אינו כדרך המשקופים שנעשה מדבר יציב וחזק, והלחי מקרש משומש שהיה זרוק ברחוב, ג"כ אינו נראה טוב, ובכל זאת יש גדרים מסויימים שהפוסקים כתבו לנו, דהיינו אבן נכנסת ואבן יוצאת (רש"י עירובין דף י"א), או קרש שיש בו חיפופין בולטים (פמ"ג שהובא בשעה"צ סי' שס"ט ס"ק י"ט), ושאר דברים שדומים יותר לגדרים של דברי הפוסקים.

ולמעשה דעת הרבנים להתיר את הדבר, אלא שבמקרה הנ"ל שהמודעות שהדבקו על הלחי הוסרו לאחר השבעה, הרי זה דבר ארעי, ואינם נעשים כשינוי בצורה ובמראה של הלחי, ולכן אין בהם חשש אפילו לפי חומרתו של הג"ר נח זצ"ל.

קשה סילוקן של צדיקים

יחד עם כל בני התורה, עטופי אבל ויגון, על סילוקו של עמוד ההוראה, מרן פוסק הדור רבי שמריהו יוסף ניסים קרליץ זצוק"ל, שריד לדור דעה, אשר האיר עיני ישראל בתפארתה של הוראה והלכה צרופה, והעמיד תלמידים הרבה דיינים ומורי הוראה, רבם ואלופם של פוסקי ההלכה ויושבי על מדין בכל אתר ואתר, סמל ודמות מופת לתורה בטהרה מתוך ענוה מופלגת, עם סבלנות גדולה ללמד כל מבקש, גדולים וקטנים חסו בצילו ולמדו מדמותו, אוי לנו כי אבדנו את כל אלה.

תשובות המהכימות את השואל

מתוך כל המעלות הגדולות שהיו למרן זצ"ל, ושהוסיף ולימד ואיזן וחיקר, תיקן דברים רבים, יש דבר שחשוב מאוד לנו, המשמשים למוקד לשאלות הלכתיות ולהוראה, והוא שינוי גדול בהנהגת שואל ונשאל, וביחס של הרב המשיב לשואל. יש דרך אחת בהוראה, שכאשר השואל בא עם שאלה, עונים לו מותר או אסור, כשר או פסול, ולא מפרטים את סיבת ההוראה, כדי שהשואל יצא עם תשובה ללא פקפוק, וגם כאשר השואל היה בר אורין וניסה לשאול את הרב מה הטעם להוראה, יש רבנים גדולים בדורנו שהיו נמנעים מלבאר את תשובתם, וכך היה מצוי אצל מרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל. לעומת זאת רבינו מרן הגר"נ זצוק"ל חידש דרך אחרת לגמרי, דרך שבה השואל יחכים וילמד, ידע את צדדי השאלה, ואת ההכרעה, וילמד ממנה את דרך ההוראה, ואת העיון בדברי הפוסקים.

עם רבינו מרן זצוק"ל בהוצאת אחד מהספרים

פעמים רבות היה רבינו מגלה דעתו, שלא ניחא ליה באברכים שבאים לשאול שאלה בלי להבין, והיה אומר [בהזדמנויות שונות], אם יש שאלה, תעיין בספרים ותלמד מה כתוב, ואז תבוא לשאול מה עושים, אברך יכול לדעת את מה שהוא מקיים. כמו כן כאשר היה בא אברך ת"ח, וק"ו מו"ץ, שכבר יודע את השיטות והצדדים, רבינו היה שומע ממנו את הצדדים, ומכוון

אותו בענוה ובסבלנות אל התשובה הנכונה. סיפר אברך שהיה בא לשאול שאלות, ורבינו הכירו שהוא יודע את הסוגיות והשיטות, והיה שואל את האברך מה אתה אומר תשובה על שאלתך. והאברך התאכזב, הרי הוא רוצה את הפסק של רבינו, ולא לומר את מה שהוא עצמו חושב. אבל כך היתה דרכו בקודש, ללמד דעת ותבונה, לכוון את השואלים בדרכי העיון וההוראה, ולא רק לקבל תשובה. מדרך זו זכיתי גם אני ללמוד בצעירותי, כאשר ישבתי בשימוש לפני רבינו תקופה קצרה, היה לנו לימוד מיוחד מההתייחסות לכל שואל, ומההסבר שניתן לכל אדם לפי דרגתו, אבל הצד השווה שבהם, שהיה בכל תשובה לימוד והנהגה.

דרך זו היא גם אחד מהיסודות שמובילים את הוצאת גליונות "תיקוני עירובין" אשר לפנינו. לפני כמה שנים בזמן שהמצב היה שדיני עירובין היו מחוץ לתחום, גם אצל ציבור האברכים והת"ח, עד כדי שגם כשהיו במקומות שאין מפקח ובודק כלל, חשבו שהעירוב זה חומרא של יחידים, והיו מכשולות גדולים. זיכה אותנו ה' ללכת בדרך התורה, להביא לציבור את השאלות ההלכתיות הנמצאים בעירובים, לדון בהם ולפלפל בהם, ומתוך כך יבוא החיזוק לקיים כהלכה. וכך הנהגה בכל מערכת מוקד העירוב, במענה הניתן לשואלים הרבים, שהרבה מהם אינם יודעים מהלכות עירובין ודרגותיהם השונות, ובעקבות התעוררות כלשהי, או פרסום שהם ראו, הם מתקשרים לשאול באופן חד פעמי, ושואלים שאלה סתמית האם העירוב במקום הנופש מהודר, לפעמים צריך לענות תשובה חתוכה

עמוד שנסחף חול ואבנים מסביבו

בתחילת הסיוור היה עמוד שעמד קרוב לקיר של חצר, ששימש כמחיצה לגבול העירוב, והמשתתפים שמו לב שהקרקע מסביבו נסחפה, והוא נשאר עם יציקת בטון קטנה מסביבו, והעירוי מיד שלמדנו בשיעורים שיש בעיה בעמוד כזה, שהוא מחיצה תלויה. וביאור הענין ע"פ מש"כ החזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח) שהעולה מתוך דבריו, שאם יש מדרגה גבוהה ג' טפחים, והעמוד עומד מעל גבה, הרי הוא מחיצה תלויה. ואע"פ שאין גדיים עוברים תחתיו שהרי יש מתחתיו מדרגה. מ"מ החיסרון הוא שגובה המחיצה והעמוד הם רק עד י' טפחים מהקרקע, ואם המדרגה אינה רחבה ד' טפחים ואין לה חשיבות קרקע, הרי צריך להחשיב את גובה העמוד מהקרקע. ולמטה, ויוצא שהעמוד מתחיל מעל ג' טפחים משטח הקרקע. [ואין להחשיב את היציקה והמדרגה כחלק מהעמוד, משום פתחי שימאי. ועי' בחזו"א שם ואכמ"ל].

הנה הערה זו נכונה, וראינו בזה כי אכן הם לקחו את הלימוד למעשה, שמיד הבחינו בדבר. והאברכים נגשו ואספו אבנים, כדי ליצור שטח קרקע גבוה, שהוא בתוך ג' טפחים לתחתית העמוד, ודנו ושאלו על כמה צריכים לפרוס את האבנים כדי שיחשב קרקע. והתשובה היא ד' על ד' טפחים, מכיון העמדו ולפנים, לצד חלל הפתח.

מפולת חול שנוצרה תחת חוט העירוב

באחד מהמקומות היתה צורת הפתח שעמדה על שפת הרה. מדובר בשכונה הבנויה על הר, ויש שביל להליכה וטילו בקצה השכונה. שרבים מטיילים בו גם בשבת, העוסקים בעירוב דאגו לכלול את השביל בתוך העירוב, ועשו את עמודי העירוב אחרי השביל, בשפת המורד. כעת כשבאנו לראות את העירוב, היה מקום אחד שאירעה מפולת חול, והיא הגיעה עד מתחת החוט של העירוב וא"כ נוצר מצב שהמורד מתחיל בתוך העירוב ועובר תחת החוט, דהיינו בתוך צורת הפתח.

האברכים היקרים שלמדו בשיעורים את פרטי ההלכות במגוון הבעיות המצויות, שמו לב מיד שיש כאן בעיה, וההגדרה ההלכתית שלה היא "מחיצה תחת צורת הפתח", כיון ששיפוע המורד הוא יותר מתל המתלקט, ודינו כמחיצה, הרי זה מחיצה תחת צורת הפתח, ונוקטים שהיא מחלקת את הפתח ופוסלת אותו. אמנם יש לציין שיש גם שיטות אחרות בפוסקים, אבל הכריעו גדולי ההוראה להקפיד גם על שיפוע של תל המתלקט תחת צורת הפתח. אמנם בעירובים עירוניים מתקשים לעמוד בזה, ומקילים בענין. אבל בעירובים השכונתיים צריכים לתקן במקרה כזה, ולעשות שצורת הפתח לא תעבור על המדורן.

מילוי חול ואבנים אינו עומד בסחף הגשמיים

מהו הפתרון הפרקטי לתקן דבר כזה. מן הסתם היינו אומרים לשפוך חול ואבנים אבל מלבד שמדובר בכמות לא קטנה, יש גם ענין שהדבר יחזור על עצמו, כאשר ירדו גשמים ותהיה זרימת מים, הם יסחפו את החול והאבנים, ושוב יהיה מורד. כי חול שאינו קרקע טבעית, נסחף מהר מאוד בימות הגשמים. לכן הפתרון הנכון במקרה כזה, לעשות עמוד אחר, שיהיה בפנים במקום שהקרקע יציבה, ואז מקום החוט לא יהיה בקצה המורד.

דבר זה חשוב לציין כעת לקראת ימי החורף, שיש הזדמנויות שמתעוררות לאחרים על העירובים שאלות הלכתיות מחמת שינוי הקרקע, כגון גדר שנסחף חול מתחתיה, או לחי שהיה בגובה שני טפחים, ונסחף החול מסביבו והוא נשאר תלוי בגובה ג' טפחים או יותר, וכתוב בשו"ע (סי' שס"ג ס"ז ו"ס) שהלחי נפסל, כיון שהוא מחיצה תלויה. והנה הפתרון הכי קל הוא לקחת חול וכמה אבנים ולשים תחת הלחי ומסביבו, כדי ליצור קרקע מוגבהת. אבל לא לוקחים בחשבון שהאבנים והחול ג"כ נסחפים, ועוד יותר מקרקע טבעית [שהיא קרקע דחוסה]. וא"כ יתכן שעוד שבוע שבועיים או חודשיים, הם יפלו ג"כ. צריך לבדוק אותם שוב ושוב, וגם מי ששם לב לבדוק אותם, צריך לתקן אותם שוב ושוב.

במקרים אלו הפתרון צריך להיות קבוע יותר, והוא משתנה ממקום למקום. לדוגמה לגבי גדר הפתרון הוא להוסיף רשת מרותכת [לא רשת קלועה], או להשתמש ברשת של יציקת בטון [שהיא יתר זולה]. ולקטוף אותה בחלל ולגבי לחי, יש מקומות שמספיק להביא אבן כבדה וגדולה, כשאינן זרימת מים או מורד. ויש מקומות שצריך לעשות יציקת בטון. [ניתן לעשות אותה לבד, וכיום ניתן ג"כ לקנות חומר מוכן].

בשורה משמחת

בחודש כסלו הבעל"ט יפתח בעז"ה מחזור שיעורים חדש

בנושא תחומין

עם לימוד צורת המדידה והחישוב לערי הארץ

עם לימוד השיטות השונות והוראות פוסקי זמנינו, בליווי מפות ומצגות

ההרשמה ע"י ציג מוקד העירוב,

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לטלוח בקשה ל- 83320@GMAIL.COM

יש לציין שיש אופנים שהמודעות מכסות את הלחי עם הקיר שאחוריו, דהיינו בלחי עצמו לקיר או ללוח מודעות, והדביקו מודעות שחציין על הקיר וחצים על הלוח, באופן זה יש בעיה אחרת שכביכול הקיר ממשיך עם הלחי, והלחי כביכול בלוע בקיר שהתעבה ע"י המודעות, והדין הוא שלחי צריך לבלוט מהקיר, ולסתום מקצת הפתח, כמבואר בדברי החזו"א בכמה מקומות. ואמנם אם ניכרת צורת הלחי במודעות, ל"ל שאינו גרוע מבליטה בקיר שכשרה ללחי, כמ"ש ברמ"א (סי' שס"ג ס"ז), אבל כשנוצר שיפוע קל והלחי משתווה עם הקיר, הרי הוא מאבד את כשרותו. ויש עוד פרטים בדיני מודעות, בדיני גג המכסה על הלחי, ותן לחכם ויחכם עוד.

הוראת מרן על קופת צדקה שתשמש ללחי

מן הראוי להביא כאן מעשה שהיה בסוף ימיו של מרן הגאון רבי ניסים זצוק"ל, שהיה אברך שביקש לעשות עירוב פרטי מביתו עד בית הוריו, ורצה להעמיד לחי לפני אחת החצרות, ובעל החצר לא הסכים, כי זה מכער את הקיר היפה שהוא בנה. האברך ניסה בכל דרך אפשרית לקבל את הסכמתו, עד שהבריק רעיון, שהוא יעמיד שם קופה של "קופת העיר", הרי בבני ברק זה חלק מהיופי והנוף, שבכל פינה או צומת יש קופות צדקה לרוב, וא"כ זה ישתלב עם הקיר. ובעל החצר הסכים לדבריו.

ואז התעוררה לו שאלה, אולי הקופה אינה כשרה ללחי, מפני שיש בה חורים להכנסת תרומות, ובלטה קטנה כעין גג קטן מעל הפתח [מדובר בקופות המרובעות שמתחילות מהקרקע לגובה מטר, ולא בעגולות]. האברך החליט שישאל את הגאון רבי ניסים, אלא ששאלה כזו קשה לשאול בעל פה, והוא אינו יכול להביא קופה כזו אל תוך ביתו. הלך האברך לבית מדרשו של רבינו, והמתין עד שיצא לדרכו, ועבר ליד קופה כזו ושאל אותו האם קופה כזו כשרה ללחי, ומרן השיב שהיא כשרה. וכך הוא עשה, שילם לקופת העיר שתעמיד עוד קופה צמוד לקיר במקום מסוים שמכוון תחת החוט, והקופה הזו עומדת שם עד היום.

לימוד מעלות הלחיים וההגמתם בסיוור עירובין לאברכים

בימי חול המועד נערך סיוור עירובין לקבוצת אברכים, שלמדו הלכות עירובין במסגרת הלימוד של מוקד העירוב, ויצאו אל השטח לעשות שימוש למעשה. בתחילת הסיוור ראינו קטע בעירוב שכונתי, שבו דקדקו על העמודים שהיו ישרים, והוסיפו לחיים לפני כל עמוד. נשאלת השאלה אם העמודים ישרים, מדוע צריך שהיו לחיים?

והתשובה היא שיש שלש מעלות בעשיית הלחיים. 1. בשביל עמוד עקום, ובעמודים של זמנינו שהם דקים, אפילו כשהתעקם רק מעט, הרי החוט שיושב על ראש העמוד נוטה לצד, ואינו מכוון מעל החלק התחתון של העמוד, שהוא החלק העיקרי [עד גובה י' טפחים כמ"ש בשו"ע (סי' שס"ב ס"יא) שמספיק שיש בעמוד גובה י' טפחים, דאמרינן גוד אסיק כאילו עולה עד החוט]. 2. המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ו) הביא מחלוקת אחרונים, האם חוט שמתנדנד ברוח כשר או פסול, ולא התבאר במשנ"ב מהו שיעור הנדנד, והחזו"א שנקט כשיטת האוסרים כתב שהשיעור הוא עד שלא יוצא מרוחב העמוד כשר, ואם בשעת הרוח יוצא מרוחב העמוד אינו כשר. 3. המשנ"ב (שם בשעה"צ) כתב שאם החוט שוקע כלפי מטה, יש לזהר לתקנו, וציין למשכנות יעקב שכתב כמה טעמים. ובדבריו שם מבואר הטעם שאם החוט שוקע ואז אמצע החוט יורד למטה מגובה ראשי העמודים, נחשב כאילו חלק מהמשקוף הוא מהצד של העמודים, ולא מעל ראשיהם.

מחמת שלשת הדינים האלו, עושים את הלחיים, 1. אם העמוד עקום מעט, עדיין החוט עובר מעל הלחי, ואם התעקם יותר ניתן בקלות להזיז את הלחי למקום הנכון או להוסיף לחי נוסף. 2. כיון שהלחי נמוך אפשר לעשות אותו רחב, ואז גם אם החוט יתנדנד מעט הוא לא עובר את רוחב העמוד, דהיינו הלחי שהוא במקום עמוד. 3. באופן שהלחיים משמשים כעמודים, הרי גם אם החוט שוקע מעט, אינו יורד למטה מראשי הלחיים [ובכ"ז שלא ישקע באופן מוגזם, משום פתח שימאי, ועוד].

במהלך הסיוור עברנו עם האברכים בעמודי עירוב של כמה עירובים, וראינו גם מקומות של עירוב עירוני שאין בו לחיים, ובו למדנו להבחין אם העמוד נוטה, כמה נוטה, ולאיזה צד הוא נוטה, והנפק"מ ההלכתית בזה האברכים נגשו במרץ לכל עמוד, מדדו אותו, ואת הדינים הנוספים שנוגעים אליו, עם דיני השיחים הגדלים בחלל הפתח, מה נקרא מחיצה ומה לא. ועוד דינים רבים.

